

ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΠΑΨΕΙ ΝΑ ΣΥΓΚΛΟΝΙΖΕΙ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΟ...

Για την 90^η επέτειο της Οκτωβριανής Επανάστασης

του Χρίστου Μπίστη

Έχει περάσει πάνω από μιάμιση δεκαετία απ' την κατάρρευση των εκφυλισμένων καθεστώτων του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού», και όμως, οι κυρίαρχοι του σημερινού κόσμου ακόμα δεν έχουν πάψει να προσπαθούν, με κάθε μέσο και καθημερινά, να μας πείσουν πως ο επαναστατικός ξεσηκωμός των κατώτερων και πιο καταπιεσμένων τάξεων της κοινωνίας, η συγκρότησή τους σε αυτόνομη κοινωνική και πολιτική δύναμη, η ανατροπή των καταπιεστών και εκμεταλλευτών τους, η κατάκτηση της εξουσίας και οι τιτάνιες προσπάθειές τους για την οικοδόμηση μιας κοινωνίας χωρίς καταπίεση και εκμετάλλευση, δεν ήταν παρά μια στραβοτιμονιά, ένα «λάθος της ιστορίας» καταδικασμένο από μια αρχή να αποτύχει.

90 χρόνια μετά από εκείνο τον Οκτώβρη που συγκλόνησε τον κόσμο, δεκάδες συγκεντρώσεις και συζητήσεις πραγματοποιούνται στη χώρα μας, χιλιάδες αντίστοιχες εκδηλώσεις σε όλο τον πλανήτη, αλληπάλληλα αφιερώματα στον επαναστατικό αλλά και τον αστικό τύπο, προσπαθούν να τιμήσουν και αξιοποιήσουν για το σήμερα, η τρέμοντας ακόμα τόσα χρόνια μετά, τα μηνύματά του, να τα συκοφαντήσουν, να τα θολώσουν να τα κάνουν ακίνδυνα. Και έχει τεράστια σημασία για όσους τοποθετούνται κοινωνικά και πολιτικά απ' τη μεριά της εργατικής τάξης και των λαών, στην προσπάθειά τους να δουν κριτικά και αυτοκριτικά την πορεία της επανάστασης, όχι μόνο να αποκαλύψουν αδυναμίες και λάθη, αλλά και να μη μηδενίσουν κοσμοϊστορικές επιτυχίες και κατακτήσεις, που θέλουν με κάθε τρόπο να πνίξουν και αποσιωπήσουν οι καταπιεστές και εκμεταλλευτές των λαών.

Γιατί δεν ξεχνιέται ο Οκτώβρης

Η εργατική τάξη και οι λαοί δεν ξεχνούν τον Οκτώβρη και ψάχνουν όλο και περισσότερο τα μηνύματά του γιατί αυτός δεν υπήρξε μια στιγμιαία «έφοδος στον ουρανό», ένα συγκυριακό καπρίτσιο της ιστορίας, αλλά έκφραση των βαθύτερων νομοτελειών της σύγχρονης εποχής - για τους δυο παρακάτω λόγους.

Πρώτο, γιατί άνοιξε μια ολόκληρη εποχή επαναστάσεων που απείλησαν τη σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία, έδωσε στην εργατική τάξη τη δυνατότητα να σπάσει για πρώτη φορά το διαχωρισμό της από τα μέσα παραγωγής, να απαλλοτριώσει τους απαλλοτριωτές, όχι απλά να αγγίξει αλλά και να ασκήσει σε μεγάλο βαθμό την πολιτική εξουσία, να πραγματοποιήσει σημαντικά βήματα προς την απελευθέρωση των παραγωγικών δυνάμεων και πάνω απ' όλα της πιο σημαντικής απ' αυτές, δηλαδή της ίδιας της εργατικής τάξης, από τα δεσμά των εκμεταλλευτικών σχέσεων παραγωγής, να ανασύρει ολόκληρες περιοχές του πλανήτη και εκατομμύρια λαών απ' το μεσαίωνα όπου τους είχε καταδικάσει η σύγχρονη ιμπεριαλιστική κυριαρχία. Στις χώρες όπου είχε αρχίσει να οικοδομείται ο σοσιαλισμός είχε καταργηθεί η ανεργία, είχε διασφαλιστεί η μόνιμη και σταθερή εργασία. Απ' την κατάκτηση του 8ωρου είχαν αρχίσει να περνούν στο 7ωρο το 6ωρο και το πενθήμερο. Η παιδεία, η υγεία, η κοινωνική προστασία, η σύνταξη στα γηρατειά, ο πολιτισμός ήταν αγαθά δωρεάν και εξασφαλισμένα για όλους. Αλλά και στις δυτικές χώρες ήταν ο τρόμος μπροστά στον Οκτώβρη και στους αγώνες των εργαζόμενων που ανάγκαζε τις κυρίαρχες τάξεις να παρέχουν ορισμένα πολιτικά και συνδικαλιστικά δικαιώματα, να παραχωρούν το 8ωρο και σαρανταοκτάωρο, να καθιερώνουν ασφάλιση, συντάξεις και ορισμένες κοινωνικές παροχές. Ήταν η χώρα του Οκτώβρη που πρωτοστάτησε στη συντριβή του φασιστικού άξονα στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο ανοίγοντας το δρόμο σε μια σειρά επαναστάσεις και απελευθερωτικά κινήματα, στην κατάρρευση της αποικιοκρατίας.

Ένας δεύτερος λόγος, που δεν αφήνει τον Οκτώβρη να ξεχαστεί είναι ότι αυτό που επακολούθησε μετά τις ανατροπές έχει σήμερα οδηγήσει σε μια περίοδο όπου αφαιρούνται

συστηματικά η μια μετά την άλλη όλες οι παραπάνω καταχτήσεις, που κάθε άλλο παρά είναι διατεθειμένοι να ξεχάσουν οι εργαζόμενοι και ας τους κατηγορούν για τη νοσταλγία του παρελθόντος στην Ανατολή, για την οπισθοδρομικότητα και την άρνησή τους να προσαρμοστούν στους μοντέρνους καιρούς και στον «εκσυγχρονισμό» της Δύσης. Γιατί η δήθεν ευημερία και δημοκρατία που τους είχαν υποσχεθεί με το «θρίαμβο του καπιταλισμού» έχει οδηγήσει σε μια πρωτοφανή και αβυσσαλέα διεύρυνση των ανισοτήτων, αλυσίδα πολέμων και ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων, συστηματική καταστροφή του περιβάλλοντος, συνολικότερη απειλή για τον ανθρώπινο πολιτισμό στον πλανήτη. Η απόσταση ανάμεσα στις πιο φτωχές και τις πιο πλούσιες χώρες από 30 προς 1 που ήταν στη δεκαετία του 60, έχει πια ξεπεράσει το 80 προς 1 στις μέρες μας. Οι 4 πλουσιότεροι άνθρωποι του κόσμου διαθέτουν κεφάλαια μεγαλύτερα απ' το εισόδημα των 48 φτωχότερων χωρών. Την ίδια ώρα πάνω από 2 δις, άνθρωποι ζουν με 1 δολάριο την ημέρα, και 11 εκατομμύρια παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο από αρρώστιες που μπορούν σήμερα να θεραπευτούν. Οι κρίσεις υπερπαραγωγής προϊόντων και κεφαλαίου που φέρνει μαζί της αυτή η κατάσταση οδηγούν κάθε τόσο σε χρηματοπιστωτικές αναταραχές, καταρρεύσεις αξιών και κραχ στα χρηματιστήρια, σπρώχνουν στην ύφεση και τη στασιμότητα, που καλούνται και πάλι να πληρώσουν με οδυνηρές θυσίες οι εργαζόμενοι.

Να λοιπόν κι' ο άλλος λόγος που δεν ξεχνιέται ο Οκτώβρης! Γιατί μετά την ανατροπή των καταχτήσεων και της νέας φάσης ελπίδας και προοπτικής που είχε ανοίξει, σήμερα, για πρώτη φορά εδώ και 90 χρόνια, οι νέες γενιές καλούνται να ζήσουν χειρότερα απ' τις μονάδες και τους πατεράδες τους.

Το Κόμμα, οι συμμαχίες, η στρατηγική και η τακτική της επανάστασης

Μπροστά στην επίθεση των αντεπαναστατικών δυνάμεων απ' τις Βερσαλλίες για τη συντριβή και το ματοκύλισμα της Κομμούνας ο Μάρξ είχε πει «Αν πρόκειται να καταστραφεί η Κομμούνα, αυτό δεν θα γίνει παρά για να ξαναφουντώσει ο αγώνας λίγο καιρό μετά. Γιατί οι αρχές της Κομμούνας είναι αιώνιες και ακατάλυτες. Θα εμφανίζονται ξανά και ξανά μέχρι την τελική απελευθέρωση της εργατικής τάξης». (Μάρξ – «Οι ταξικοί αγώνες στη Γαλλία»)

Τα λόγια αυτά ισχύουν ακόμα περισσότερο για τον Οκτώβρη του 17 και την εποχή των επαναστάσεων που επακολούθησε. Γι' αυτό και έχει σημασία να μελετήσουμε σήμερα την εμπειρία του με βάση τα γεγονότα, να βγάλουμε συμπεράσματα για τους νέους αγώνες που έρχονται. Ένα Οκτώβρη που ο Λένιν δεν τον έβγαλε απ' το κεφάλι του, αλλά που μπόρεσε να τον οδηγήσει στη νίκη μέσα από μια επιστημονική μελέτη της εποχής και της χώρας του, πράγμα που τον οδήγησε στο να ανακαλύψει καινούριες νομοτέλειες των επαναστάσεων στην εποχή του ιμπεριαλισμού, όπως για παράδειγμα το σπάσιμο στον αδύνατο κρίκο της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας.

Η ίδια η καθυστέρηση της Ρωσίας, το τσαρικό τυραννικό καθεστώς, όπου οι αγρότες, τα 3/5 του πληθυσμού, ήταν αδύνατο να επιβιώσουν στην ύπαιθρο μετά την κατάργηση της δουλοπαροικίας για να μετατραπούν σε ένα εξασθλωμένο εργατικό δυναμικό, όπου οι ευνοϊκές συνθήκες είχαν οδηγήσει σε μεγάλες ξένες επενδύσεις και στη μεγάλης συγκέντρωσης της βιομηχανίας και του προλεταριάτου σε ιδιαίτερα μεγάλες μονάδες στα αστικά κέντρα, όλα αυτά μαζί με την αδυναμία και το φόβο της ρώσικης αστικής τάξης να πραγματοποιήσει την αστικοδημοκρατική επανάσταση, σε συνθήκες όξυνσης των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων και πολέμων για το ξαναμοίρασμα του κόσμου, ήταν ευνοϊκοί και όχι αρνητικοί παράγοντες για το σπάσιμο της αλυσίδας και την πραγματοποίηση της προλεταριακής επανάστασης. Πριν και μετά την επανάσταση του 1905 ο Λένιν επεξεργάζονταν τη γενική στρατηγική και τακτική του επαναστατικού κινήματος στη Ρωσία και τη διατύπωνε συνοπτικά με τα παρακάτω λόγια:

«Το προλεταριάτο πρέπει να οδηγήσει μέχρι το τέλος τη δημοκρατική επανάσταση παίρνοντας μαζί του τη μάζα της αγροτιάς για να τσακίσει την αντίσταση της απολυταρχίας και να παραλύσει την ταλαντευόμενη στάση της αστικής τάξης. Το προλεταριάτο πρέπει να πραγματοποιήσει την σοσιαλιστική ανατροπή παίρνοντας μαζί του τη μάζα των μισοπρολεταριακών στοιχείων του πληθυσμού για να τσακίσει με τη βία την αντίσταση της αστικής τάξης να παραλύσει τις ταλαντεύσεις της αγροτιάς και των μικροαστικών στρωμάτων... Αμέσως μετά την δημοκρατική επανάσταση και στο μέτρο των δυνάμεών μας, των δυνάμεων του ταξικά

συνειδητού και οργανωμένου προλεταριάτου, θα ξεκινήσουμε τη μετάβαση προς την σοσιαλιστική επανάσταση. Είμαστε υπέρ της αδιάκοπης επανάστασης. Δεν θα σταθούμε στα μισά του δρόμου» (Λένιν – «Δύο τακτικές της Σοσιαλδημοκρατίας»)

Ως προϋπόθεση για μια τέτοια στρατηγική και ταχτική ο Λένιν αξιοποιούσε απόψεις και συμπεράσματα του Μαρξ και του Ένγκελς για το ρόλο του προλεταριάτου δύο χρόνια μετά τις επαναστάσεις του 1848 όταν έλεγαν «Στη σημερινή στιγμή οι δημοκράτες μικροαστοί που καταπιέζονται παντού κηρύσσουν γενικά στο προλεταριάτο τη συνένωση και τη συμφιλίωση, του προσφέρουν το χέρι και τείνουν προς τη δημιουργία ενός μεγάλου κόμματος της αντιπολίτευσης που θ' αγκαλιάζει όλες τις αποχρώσεις στο δημοκρατικό κόμμα ... Μια τέτοια συνένωση θα κατέληγε μόνο προς όφελός τους και θάταν ολότελα σε βάρος του προλεταριάτου...Αντί να ξεπέσουν τόσο χαμηλά που να υπηρετούν τους αστούς δημοκράτες σαν κόρο κλακαδόρων πρέπει οι εργάτες και πρώτ' απ' όλα η Ένωση των κομμουνιστών να επιδιώξουν να δημιουργήσουν πλάϊ στους επίσημους δημοκράτες, μιαν ανεξάρτητη μυστική και ανοιχτή οργάνωση» (Μαρξ – Ένγκελς – «Προσφώνηση της Κεντρικής Επιτροπής στην Ένωση των Κομμουνιστών το Μάρτη του 1850»)

Όχι μόνο για την αστικοδημοκρατική αλλά ακόμα περισσότερο για την πραγματοποίηση της σοσιαλιστικής επανάστασης τις απόψεις αυτές τις προχωρούσε ο Λένιν παραπέρα με τη θεωρία και την πρακτική για το «Κόμμα νέου τύπου». Ένα «πειθαρχημένο και συγκεντρωτικό επαναστατικό κόμμα» που θα στηρίζεται 1/ στην αφοσίωση, την αυτοθυσία, και τον ηρωισμό της προλεταριακής πρωτοπορίας, 2/ θα έχει τη δυνατότητα όχι απλά να συνδέεται αλλά και να συγχωνεύεται με την πιο πλατιά μάζα των εργαζόμενων, 3/ θα μπορεί να πείθει τις πιο πλατιές μάζες με την ίδια τους την πείρα για την ορθότητα της επαναστατικής στρατηγικής. Σ' αυτή τη βάση με μακρόχρονη πείρα και σκληρή δουλειά, χωρίς αλαζονεία, λογοκοπίες και πιθηκισμούς, μέσα από τον ανοιχτό διάλογο και την κοινή δράση με όλα τα ρεύματα του εργατικού κινήματος της εποχής, με τον διαχωρισμό από τον οπορτουνισμό και τη συσπείρωση των επαναστατών δημιουργήθηκε το μπολσεβίκικο κόμμα. (Λένιν – « Ο Αριστερισμός, παιδική αρρώστια του κομμουνισμού») Αναντικατάστατη προϋπόθεση όλ' αυτά για την επιτυχία της επανάστασης.

Με αυτές τις αντιλήψεις για το Κόμμα, για τις συμμαχίες, για τη στρατηγική και την τακτική στάθηκε δυνατή η συντριβή του στρατιωτικού και γραφειοκρατικού καταπιεστικού μηχανισμού της αντίδρασης και η εγκαθίδρυση της σοβιετικής εξουσίας, της δικτατορίας του προλεταριάτου, που αποτέλεσε και αποτελεί διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στον επαναστατικό μαρξισμό και τον οπορτουνισμό κάθε απόχρωσης από τότε μέχρι σήμερα.

Για την «οικοδόμηση του σοσιαλισμού σε μια χώρα»

Υπάρχουν πολλοί που προσπαθούν να ξετάσουν την πορεία εκφυλισμού της πρώτης αυτής απόπειρας επαναστατικής χειραφέτησης της εργατικής τάξης παραλείποντας να αναφερθούν στις κατακτήσεις και τις αποτυχίες, στα σωστά και τα λάθη, στην πάλη των γραμμών που διεξάγονταν με πλατιές ανοιχτές διαδικασίες τόσο στο κόμμα όσο και στη κοινωνία, αλλά και με συνωμοσίες και φραξιονισμούς, απ' τον Οκτώβρη και μετά.

Ένα πρώτο μεγάλο ζήτημα που δίχασε τους επαναστάτες της εποχής αφορούσε την δυνατότητα παραπέρα ανάπτυξης της επανάστασης στη Ρωσία απ' τη στιγμή που οι άλλες προλεταριακές επαναστάσεις στη Δ. Ευρώπη είχαν ηττηθεί. Ξεκινούσε έτσι η αντιπαράθεση γύρω από τη γραμμή της «οικοδόμησης του σοσιαλισμού σε μια χώρα» που ορισμένες απόψεις την καταδίκασαν και την καταδικάζουν ως σταλινική απόκλιση. Αυτό όμως δεν είναι σωστό. Ο ίδιος ο Λένιν είχε διατυπώσει τη θέση αυτή στο άρθρο του «Για το σύνθημα των Ενωμένων πολιτειών της Ευρώπης» όπου έλεγε «Η ανισόμετρη οικονομική και πολιτική ανάπτυξη είναι απόλυτος νόμος του καπιταλισμού. Από δω βγαίνει πως είναι δυνατή η νίκη του σοσιαλισμού στην αρχή σε λίγες η ακόμα και σε μια μονάχα, χωριστά παρμένη καπιταλιστική χώρα. Το νικηφόρο προλεταριάτο αυτής της χώρας απαλλοτριώνοντας τους καπιταλιστές και οργανώνοντας στη χώρα του τη σοσιαλιστική παραγωγή, θα ορθώνονταν ενάντια στον υπόλοιπο κόσμο, τον καπιταλιστικό κόσμο παίρνοντας μαζί του τις καταπιεζόμενες τάξεις των άλλων χωρών...» Αντίστοιχες διατυπώσεις υπάρχουν και σε άλλα κείμενα του Λένιν όπως «Για τους συνεταιρισμούς».

Αντίθετα ο Τρότσκι υποστήριζε ότι «Αν εγκαταλειφθεί στις δικές της και μόνο δυνατότητες

η εργατική τάξη της Ρωσίας θα συντριβεί αναγκαστικά απ' την αντεπανάσταση, τη στιγμή που η αγροτιά θα της γυρίσει την πλάτη. Δεν θα έχει καμία άλλη επιλογή από το να συνδέσει τη μοίρα της δικής της πολιτικής εξουσίας, τη μοίρα συνολικά της ρώσικης επανάστασης, με τη μοίρα της σοσιαλιστικής επανάστασης στην Ευρώπη» (Τρότσκι – «Η διαρκής Επανάσταση» και «Αποτελέσματα και Προοπτικές»)

Η άποψη που επικράτησε τελικά δεν ήταν αυτή του Τρότσκι αλλά του Λένιν. Μια άποψη που κάθε άλλο παρά αποτελούσε άρνηση του διεθνισμού, αλλά άρνηση του τυχοδιωκτισμού ή της ηττοπάθειας που θα κυριαρχούσαν διαφορετικά, ενώ αναγνώριζε ως ύψιστη διεθνιστική προσφορά της εργατικής τάξης την στέρηση της εξουσίας και την οικοδόμηση του σοσιαλισμού στη χώρα της. Η άποψη αυτή επιβεβαιωνόταν στην πράξη μέσα απ' την εκμετάλλευση των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων, με το μοίρασμα της γης και τη συσπείρωση της αγροτιάς που έφερνε τη νίκη στον εμφύλιο και την απόκρουση της στρατιωτικής επέμβασης των 14 ιμπεριαλιστικών δυνάμεων, με τη στήριξη στη φτωχολογιά της υπαίθρου και στα μισοπρολεταριακά στοιχεία για τη συνέχιση της επανάστασης σε σοσιαλιστική κατεύθυνση. Αυτός ο δρόμος της στήριξης πρώτα και κύρια στις δικές τους δυνάμεις επαληθεύτηκε απ' όλες τις αντιιμπεριαλιστικές και αντικαπιταλιστικές επαναστάσεις στη συνέχεια. Και βέβαια η αναγκαιότητα και δυνατότητα της σοσιαλιστικής οικοδόμησης δεν ταυτίζονταν με το ζήτημα της «οριστικής νίκης» του Σοσιαλισμού σε μια χώρα πράγμα που απέρριπτε και ο ίδιος ο Στάλιν εκείνη την εποχή (Στάλιν – «Για τις βάσεις του λενινισμού» και «Για τα ζητήματα του λενινισμού»)

Άλλα ζητήματα της πάλης των γραμμών

Σε κάθε περίπτωση για την ίδια της την επιβίωση η επανάσταση ήταν αναγκασμένη να υπολογίζει κάθε φορά τους συσχετισμούς των δυνάμεων. Ορισμένες απόψεις που πίστευαν ότι θα μπορούσαν να επιβάλλουν το σοσιαλισμό «εξ' εφόδου» και που στα χρόνια της ιμπεριαλιστικής εισβολής είχαν προχωρήσει σε μέτρα στρατιωτικοποίησης της εργασίας, αναγκαστικής επίταξης των πλεονασμάτων σε σιτηρά και ενός σιτηρέσιου έκτακτης ανάγκης για να ονομαστούν «πολεμικός κομμουνισμός», απειλούσαν μετά την απόκρουση των εισβολέων να οδηγήσουν σε ρήξη και διάλυση την εργατοαγροτική συμμαχία, στην κατάρρευση της τσακισμένης απ' τους πολέμους οικονομίας και στην ανατροπή της προλεταριακής εξουσίας.

Με πρωτοβουλία του Λένιν εφαρμόζονταν τότε αυτό που ονομάστηκε «Νέα Οικονομική Πολιτική» και που ο ίδιος δήλωνε απερίφραστα ότι αποτελούσε υποχώρηση στο πεδίο της οικονομίας, με την ανάπτυξη των εμπορευματικών σχέσεων στην ύπαιθρο και την εφαρμογή της μονοπρόσωπης διεύθυνσης στη βιομηχανία, κάτω απ' τον έλεγχο της προλεταριακής εξουσίας και για να της δώσει το χρόνο να σταθεροποιηθεί. Είχαν σχεδιαστεί τρεις φάσεις γι' αυτή την πολιτική, της υποχώρησης, της σταθεροποίησης και της νέας επίθεσης προς το σοσιαλισμό.

Στη μέση αυτής της προσπάθειας εκδηλώνονταν ακόμα μια πάλη των γραμμών. Η λεγόμενη «Αριστερή Αντιπολίτευση» την οποία στο ζήτημα αυτό εξέφραζε ο οικονομολόγος Πρεομπραζένσκι με τη στήριξη του Τρότσκι (που τροποποιούσε εν μέρει την άποψή του για την αδυναμία «οικοδόμησης του σοσιαλισμού σε μια χώρα») ζητούσε την επιτάχυνση της εκβιομηχάνισης με τη λεγόμενη «πρωταρχική σοσιαλιστική συσσώρευση». Η πολιτική αυτή προέβλεπε την εφαρμογή της προοδευτικής φορολογίας στην αγροτιά, την περικοπή των κρατικών ενισχύσεων προς την αγροτική οικονομία και τη συγκέντρωση όλων των πόρων για τη βιομηχανική ανάπτυξη. Ήταν μια πολιτική που απορρίπτονταν και αυτή μέσα από ανοιχτές και δημοκρατικές διαδικασίες, ως διχαστική και πολωτική σε βάρος του συνόλου της αγροτιάς και των πιο φτωχών της στρωμάτων, αλλά και εξαιρετικά επικίνδυνη για τη σοβιετική εξουσία σε μια στιγμή που η οικονομία δεν είχε ακόμα κατορθώσει να φτάσει ούτε στο προπολεμικό της επίπεδο.

Η κολεκτιβοποίηση ξεκινούσε σωστά μερικά χρόνια αργότερα, μετά το πρώτο πενταετές πλάνο στη βιομηχανία όταν είχε υπερδιπλασιαστεί η βιομηχανική παραγωγή πράγμα που έδινε τη δυνατότητα της ενίσχυσης της αγροτικής παραγωγής με μηχανήματα, λιπάσματα, κατασκευές στην ύπαιθρο κ.λ.π. Μια νέα πάλη ξεκινούσε τότε ανάμεσα στη γραμμή που θεωρούσε ώριμη και αναγκαία την προώθηση σοσιαλιστικών μέτρων στην αγροτιά, σε αντιπαράθεση με τη γραμμή που είχε σαν κύριο εκφραστή της τον Μπουχάριν ο οποίος ήθελε την οικονομική ανάπτυξη μέσα από

την παραπέρα ενίσχυση του καπιταλισμού στην ύπαιθρο με το σύνθημα «πλουτίστε» προς τους κουλάκους. Μια τέτοια πολιτική εντείνοντας την ταξική διαφοροποίηση στο χωριό θα είχε σαν αποτέλεσμα τη χειροτέρευση της θέσης των φτωχότερων στρωμάτων, θα ενέτεινε την κοινωνική πόλωση στην επαρχία και θα υπονόμει επίσης το σοβιετικό καθεστώς. Και αυτή η γραμμή απομονώνονταν και απορρίπτονταν.

Μεγάλες σοσιαλιστικές κατακτήσεις και αυτοκριτικές διαπιστώσεις

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 30, σε συνθήκες όπου όλος ο υπόλοιπος καπιταλιστικός κόσμος βούλιαζε στην κρίση του 29, η σοβιετική οικονομία αναπτύσσονταν με πρωτοφανείς ρυθμούς, η κολεκτιβοποίηση της γεωργίας είχε βασικά ολοκληρωθεί, ενώ η ΕΣΣΔ είχε μετατραπεί σε μεγάλη βιομηχανική δύναμη. Εμπαιναν έτσι τα θεμέλια της νικηφόρας αναμέτρησής της με το χιτλερισμό και της μεγάλης παγκόσμιας προσφοράς της στους αντιφασιστικούς και απελευθερωτικούς αγώνες των λαών στην Ευρώπη και σ' όλο τον κόσμο.

Είχαν υπάρξει ασφαλώς αδυναμίες στην οργάνωση της παραγωγής, στη μονοπρόσωπη διεύθυνση των εργοστασίων που διατηρούνταν και μετά τα χρόνια της ΝΕΠ, στην προνομιακή εισοδηματική μεταχείριση διευθυντικών στελεχών, στη λειτουργία του συστήματος των υλικών κινήτρων. Ωστόσο μέσα από πολύμορφες πρωτοβουλίες και εργοστασιακές επιτροπές, μέσα από το κίνημα των σουμπότνικ και τα γνωστά «Κομμουνιστικά Σάββατα» (που ο Λένιν είχε χαιρετίσει με ενθουσιασμό ως άλλη επαναστατική αντίληψη για την εργασία), μέσα απ' τις παραγωγικές ομάδες κρούσης, τις ομάδες αντι - σχεδιασμού που ασκούσαν έλεγχο συμπλήρωναν η διόρθωναν τον κρατικό σχεδιασμό της οικονομίας, οι εργάτες έδειχναν να θεωρούν τα μέσα παραγωγής ως δική τους ιδιοκτησία. Η σταδιακή εξάλειψη του διαχωρισμού του εργάτη από τα μέσα παραγωγής και η ανατροπή του εμπορευματικού χαρακτήρα και των δυο, παρά μια σειρά άλλες αδυναμίες στις σχέσεις παραγωγής είχαν πάρει και διατηρούσαν σοσιαλιστική κατεύθυνση. Το παραγόμενο πλεόνασμα δεν διατείνονταν για την κερδοφορία κάποιων ιδιωτικών κεφαλαίων αλλά για την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών. Η συμμετοχή των εργαζόμενων στον παραγόμενο πλούτο έφτανε στο 77% του ΑΕΠ τη στιγμή που σε χώρες όπως ΗΠΑ, Αγγλία, Γερμανία δεν ξεπερνούσε το 55%. Ο αναλφαβητισμός είχε πλήρως αντιμετωπιστεί. Η παιδεία ήταν ανοιχτή για όλους σε όλες τις βαθμίδες της. Μεγάλα ποσά διατείνονταν για την υγεία και τον πολιτισμό. Φυσικά και για την άμυνα της χώρας. Ήδη απ' τη δεκαετία του 30 το 35% των εργαζόμενων στη βιομηχανία είχε κατακτήσει το 7ωρο, και το 63,4% το πενήντημερο, την ίδια ώρα που σε συνθήκες κρίσης η εργατική τάξη των καπιταλιστικών χωρών γνώριζε την εξαθλίωση.

Μπροστά σε αυτή την πραγματικότητα κι' ο ίδιος ο Τρότσκι μιλούσε το 1936 για τα «γιγάντια επιτεύγματα της ΕΣΣΔ» τονίζοντας ότι «ο Σοσιαλισμός (αυτός δηλαδή που δεν θα μπορούσε να οικοδομηθεί σε μια χώρα - σημ. συντ.) απέδειξε το δικαίωμά του στη νίκη όχι μέσα στις σελίδες του «Κεφαλαίου» αλλά μέσα σε μια οικονομική αρένα που καλύπτει το ένα έκτο της επιφάνειας του πλανήτη, και το απέδειξε όχι με τη γλώσσα της διαλεκτικής, αλλά με τη γλώσσα του ατσαλιού, του ηλεκτρισμού και του τσιμέντου» Βέβαια το συμπέρασμα αυτό προβάλλονταν για να ενισχυθεί η άποψη ότι η σοσιαλιστική βάση της κοινωνίας είχε σταθεροποιηθεί ώστε χωρίς καμιά ανησυχία για τις κατακτήσεις τους οι εργάτες θάπρεπε να εντείνουν την πάλη τους «όχι ενάντια στην επανάσταση αλλά ενάντια στους σφετεριστές της» (Τρότσκι - «Η προδομένη επανάσταση»)

Παράλληλα, την ίδια περίοδο όπου είχαν αρχίσει να συσσωρεύονται τα σύννεφα και η απειλή ενός δεύτερου παγκόσμιου πόλεμου, με τις σκληρές εσωτερικές αναμετρήσεις που έφταναν μέχρι και στο σημείο να υποστηρίζεται η ανατροπή της σοβιετικής ηγεσίας ως προϋπόθεση για την αντιμετώπισή της πολεμικής απειλής, σημειώνονταν σοβαρά λάθη και απ' τη μεριά του σοβιετικού κόμματος και του κράτους. Τόσο το 18^ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ του 1939, όσο και το 19^ο του 1952 διαπίστωναν αυτοκριτικά την απομάκρυνση του κόμματος απ' τις μάζες, την επιβολή υπερβολικών τιμωριών και κατασταλτικών μέτρων, τις καταδίκες αθώων στελεχών και μελών του κόμματος. Αδυναμίες που μαζί με την κήρυξη της οριστικής κατάργησης των τάξεων και της τελικής νίκης του Σοσιαλισμού στην ΕΣΣΔ μέσα από το Σύνταγμα του 1936, οδηγούσαν στην μείωση της πολιτικής ενεργοποίησης και συμμετοχής των μαζών, στην αδρανοποίηση και

επανάπαυση, φαινόμενα που όλα μαζί προετοιμάζαν τις αντεπαναστατικές εξελίξεις από τα μέσα της δεκαετίας του 50 και μετά.

Σε κάθε περίπτωση όμως το τιτάνιο έργο της επανάστασης μέχρι το ξέσπασμα του πολέμου είχε δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για τον ξεσηκωμό και τη μεγάλη νίκη των σοβιετικών λαών στο Β παγκόσμιο πόλεμο. Κατόρθωσε μετά τις τεράστιες καταστροφές και τα 20 εκ. νεκρούς να αποκαταστήσει με πρωτοφανείς ρυθμούς την ανοικοδόμηση στη μεταπολεμική εποχή. Να μετατρέψει την ΕΣΣΔ σε στήριγμα των επαναστάσεων και εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων στην Κίνα, την Κορέα, το Βιετνάμ, αργότερα στην Κούβα και σε όλο τον κόσμο.

Η καπιταλιστική παλινόρθωση

Εκατομμύρια εργάτες σ' όλο τον κόσμο κι' ακόμα περισσότερο οι σοβιετικοί εργάτες είχαν θρηνησει για το θάνατο του Στάλιν όπως και για το θάνατο του Λένιν παλιότερα. Όποια λάθη κι' αν είχε κάνει στην κύρια πλευρά είχε δικαιωθεί με την πολιτική που είχε υποστηρίξει. Είχε βοηθήσει καθοριστικά την εργατική τάξη και τους λαούς της ΕΣΣΔ να ξεφύγουν από το χάος, την καθυστέρηση και την απομόνωση, να αποκρούσουν όλες τις εξωτερικές επιθέσεις και να οικοδομήσουν μια σύγχρονη και ισχυρή σοσιαλιστική χώρα με μεγάλη διεθνή ακτινοβολία που βρίσκονταν στο κέντρο ενός αναπτυσσόμενου διεθνούς σοσιαλιστικού στρατοπέδου.

Ωστόσο τα ταξικά κατάλοιπα και οι ταξικές αντιθέσεις κάθε άλλο παρά είχαν εξαλειφθεί. Τα φαινόμενα απομάκρυνσης απ' τις μάζες, αδρανοποίησης και επανάπαυσης της εργατικής τάξης και των κομμουνιστών άνοιγαν δρόμους και ευκαιρίες ανάπτυξης κοινωνικών και πολιτικών ρευμάτων που αναζητούσαν όλο και περισσότερο την κοινωνική παλινδρόμηση και τον καπιταλισμό. Η επικράτησή τους με το 20^ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ δεν ήταν μια ομαλή συνέχιση της μέχρι τότε πορείας αλλά το άκρως αντίθετο, η άρνησή της. Η μυστική έκθεση του Χρουστσώφ προσπαθούσε να φορτώσει κάθε υπαρκτή κι' ακόμα περισσότερο κάθε επινοημένη αδυναμία στη λεγόμενη «προσωπολατρεία», της οποίας είχε υπάρξει ένας απ' τους δημιουργούς και υποστηρικτές της, παρακάμπτοντας κάθε συλλογική διάσταση και κοινωνικό προβληματισμό.

Σε πλήρη αντίθεση με την ως τότε πολιτική ήταν και τα μέτρα που εφάρμοζε. Το ξεπούλημα των μηχανοτρακτορικών σταθμών προς τα κολεκτιβοποιημένα αγροκτήματα, η κατάργηση των υπουργείων κεντρικού σχεδιασμού με την διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των διευθυντών και την ίδρυση εκατοντάδων περιφερειακών «οικονομικών συμβουλίων» αντέστρεφαν την μέχρι τότε πορεία για μια σχεδιοποιημένη σοσιαλιστική οικονομία. Το «παλατιανό πραξικόπημα» του Ζούκωφ σε συντονισμό με την κλίκα του Χρουστσώφ απομάκρυνε και τους τελευταίους εκπροσώπους παλιότερων επαναστατικών αντιλήψεων. Η ανατροπή των αρχών της Δικτατορίας του Προλεταριάτου από τη θεωρία και την πρακτική για το «Κράτος όλους του λαού» και το «Κόμμα όλου του λαού» αποτελούσε την πιο χυδαία υιοθέτηση της αστικής υποκρισίας και αντιφατικότητας αφού είναι αυτονόητο για κάθε μαρξιστή ότι δεν θα χρειαζόνταν πια ούτε Κόμμα ούτε Κράτος αν είχαν πάψει πραγματικά να έχουν ταξικό χαρακτήρα και είχαν καταργηθεί οι τάξεις. Οι θεωρίες για την «ειρηνική μετεξέλιξη» και ο εξωραϊσμός της φύσης του ιμπεριαλισμού μετέτρεπαν σιγά - σιγά και την ίδια την ΕΣΣΔ σε ιμπεριαλιστική επεκτατική δύναμη με χαρακτηριστική χρουστσωφική κορωνίδα ότι «αν κούναγαν το δάχτυλο από δω και μπρος ΗΠΑ και ΕΣΣΔ μαζί» κάθε ταραχοποιό στοιχείο θα ήταν πια αναγκασμένο να συμμορφώνεται στον πλανήτη. Με ανοιχτές επεμβάσεις και πραξικοπήματα στα αδελφά κόμματα και μίαν απ' τις πιο τραγικές περιπτώσεις στο ΚΚΕ, επιβάλλονταν η γραμμή του «κοινοβουλευτικού δρόμου» και του «ειρηνικού περάσματος στο σοσιαλισμό».

Για να ξεφύγουν απ' τη στασιμότητα που προκαλούσαν όλ' αυτά τα μέτρα, καθώς έκαναν την εργατική τάξη όλο και πιο αδιάφορη για την παραγωγή, οι μεταχρουστσωφικές ηγεσίες καταργούσαν ακόμα περισσότερο τον έλεγχο των επιχειρήσεων από κάθε κεντρικό σχεδιασμό. Επανεφέρονταν όλο και περισσότερο το κριτήριο του κέρδους στη λειτουργία τους. Οι διευθυντές αποκτούσαν το αδιανόητο μέχρι τότε δικαίωμα όχι μόνο να πουλούν μηχανές του εργοστασίου αλλά και να απολύουν προσωπικό για χάρη της αποδοτικότητας. Κι' ενώ οι ενδοεπιχειρησιακές συναλλαγές δυνάμωναν για να κυριαρχήσουν όλο και περισσότερο οι νόμοι της αγοράς, οι ρεβιζιονιστές ηγέτες της ΕΣΣΔ ισχυρίζονταν ότι θα οικοδομήσουν τον Κομμουνισμό μέχρι το

1980. Και ότι όλ' αυτά γίνονταν για χάρη της «παραπέρα εξέλιξη της σοσιαλιστικής ιδιοκτησίας σε κομμουνιστική ιδιοκτησία»

Η μπρεζνιεφική επιθετικότητα που επακολούθησε επέτεινε τη στασιμότητα και την κρίση. Ο δρόμος είχε ανοίξει για τον πλήρη εκφυλισμό που θα οδηγούσε στον Γιέλτσιν, στον Γκορμπατσόφ και στην Περεστρόϊκα, στην πλήρη παλινόρθωση του καπιταλισμού στην ΕΣΣΔ.

Τίποτα δεν έχει τελειώσει

Η πιο σημαντική προσπάθεια για την αντιπαράθεση όχι μόνο στη θεωρία αλλά και στην πράξη με τις δυνάμεις και τα προβλήματα που είχαν οδηγήσει στην παλινόρθωση του καπιταλισμού στην ΕΣΣΔ ήταν αυτή του Μάο Τσε τουνγκ και της κινέζικης επανάστασης. Μιας επανάστασης που υπήρξε γέννημα κι' αυτή του Οκτώβρη, είχε απορρίψει προκατασκευασμένα μοντέλα και είχε ανοίξει το δικό της δρόμο για να οδηγήσει την εργατική τάξη και τις πλατιές μάζες της αγροτιάς στη νίκη της νεοδημοκρατικής επανάστασης και της οικοδόμησης του σοσιαλισμού.

Σε αντιπαράθεση με τον εκφυλισμό της ΕΣΣΔ που από σύμμαχος και φίλος μετατρέπονταν σε υπονομευτή και εχθρό της η κινέζικη επανάσταση ανέπτυξε παραπέρα τη θεωρία και την πράξη για την αντιμετώπιση των κινδύνων της παλινόρθωσης και τη σοσιαλιστική οικοδόμηση. Με τις Λαϊκές Κοινότητες – Κομμούνες στην ύπαιθρο προσπαθούσε να συνδέσει τις συλλογικές μορφές παραγωγής με τη συμμετοχή της αγροτιάς στην ίδια την άσκηση της πολιτικής εξουσίας. Παίρνοντας τον κανονισμό λειτουργίας του Μεταλλουργικού Συγκροτήματος του Ανσάν σαν πρότυπο επιδίωξε μια βιομηχανική ανάπτυξη που 1/ θα βάζει την πολιτική στο τιμόνι 2/ θα δυναμώνει την κομματική καθοδήγηση 3/ θα αναπτύσσει ισχυρά μαζικά κινήματα 4/ θα προωθεί συστηματικά τη συμμετοχή των διευθυντικών στελεχών στην παραγωγική εργασία και των εργατών στη διεύθυνση και 5/ θα ανατρέπει κάθε παράλογο κανονισμό και θα διασφαλίζει τη στενή συνεργασία ανάμεσα στους εργάτες, τα στελέχη και τους τεχνικούς για την ενεργητική προώθηση της τεχνολογικής επανάστασης και της παραπέρα αλλαγής των παραγωγικών σχέσεων σε σοσιαλιστική κατεύθυνση.

Η Πολιτιστική επανάσταση που επιχείρησε να ανατρέψει εκείνους που ακολουθούσαν τον καπιταλιστικό δρόμο στο Κόμμα και στο κράτος με επαναστατικές μεταρρυθμίσεις στο εποικοδόμημα και στη βάση της κοινωνίας, ήταν ένα κίνημα που συγκλόνησε όχι μόνο τον κινέζικο λαό αλλά και όλους εκείνους τους εργαζόμενους, αριστερούς και κομμουνιστές που είχαν δει τις προσδοκίες του να προδίδονται από την προδοσία και ανατροπή το Οκτώβρη.

Κινέζοι κομμουνιστές που επιμένουν και σήμερα στην επαναστατική γραμμή θεωρούν αυτοκριτικά ότι η Πολιτιστική Επανάσταση ηττήθηκε τελικά γιατί δεν διέθετε μια επιστημονική ταξική ανάλυση σαν αυτές του Λένιν για τον καπιταλισμό στη Ρωσία και του Μάο για την προεπαναστατική κινέζικη κοινωνία. Γιατί δεν διέκρινε πάντα σωστά τις ανταγωνιστικές από τις μη ανταγωνιστικές αντιθέσεις, διέυρνε υπερβολικά τη στοχοθεσία των αντιπάλων της, κατέφυγε ορισμένες φορές σε υπερβολική χρήση βίας δίνοντας τη δυνατότητα σε αντεπαναστατικές δυνάμεις να εμφανιστούν αυτές ως οι εγγυητές του νόμου και της τάξης. Ωστόσο η επιρροή και η προτροπή του Μάο ότι «είναι δίκαιο να εξεγείρεσαι» παραμένουν ζωντανές για τον κινέζικο λαό που βλέπει την κατάστασή του να χειροτερεύει αλλά και για όλους τους προοδευτικούς ανθρώπους του σύγχρονου κόσμου.

Αναλογιζόμενοι με νηφαλιότητα τον Οκτώβρη και τις άλλες επαναστάσεις που ηττήθηκαν, θεωρούμε ότι δεν χάθηκαν. Γιατί έχουν αφήσει ανεξίτηλα τα ίχνη τους στην ιστορική μνήμη, την κοινωνική συνείδηση και το σύγχρονο είναι της παγκόσμιας εργατικής τάξης και των λαών. Όπως η ήττες των αστικών επαναστάσεων στην Αγγλία τον 17^ο και στη Γαλλία τον 18^ο αιώνα που επήλθαν σε πολύ συντομότερο χρονικό διάστημα απ' ότι έγινε με την επανάσταση του Οκτώβρη, δεν μπόρεσαν να ανακόψουν την πορεία προς την ανατροπή του φεουδαρχικού μεσαίωνα, έτσι και οι ήττες των σύγχρονων προλεταριακών επαναστάσεων δεν πρόκειται να αποτρέψουν την ανατροπή της σύγχρονης ιμπεριαλιστικής και καπιταλιστικής βαρβαρότητας. Αντίθετα αυτό που έχουν να

προσφέρουν είναι ακόμα μεγαλύτερη πείρα και γνώση για τις κοινωνικές επαναστάσεις της νέας εποχής.